

AZ OSZTATLAN TANÁRKÉPZÉS SZAKTÁRGYI TANÍTÁSI GYAKORLATÁNAK KONCEPCIÓJA

Készítette:

Antalné Szabó Ágnes (Bölcsészettudományi Kar), Csapodi Zoltán (ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium), Cseszregi Tamás (Oktatási Igazgatóság), Garam Ágnes (ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium és Kollégium), Gergó Lajos (Informatikai Kar), Helfenbein Henrik (Informatikai Kar), Homonnay Zoltán (Tanárképző Központ, Természettudományi Kar), Horváth Erzsébet (Természettudományi Kar), Horváth Krisztina (Bölcsészettudományi Kar), Károly Krisztina (Tanárképző Központ, Bölcsészettudományi Kar), Kolláth Enikő (Tanárképző Központ), Láng György (ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium), Lukács Cintia (Bölcsészettudományi Kar HÖK), Major Éva (Bölcsészettudományi Kar), Molnár Katalin (ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium), Munkácsy László (ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium és Kollégium), Nagy Anett (EHÖK), Oláh Zsolt (Pedagógiai és Pszichológiai Kar HÖK), Rapos Nóra (Pedagógiai és Pszichológiai Kar), Schróth Ágnes (ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium), Sudár Mariann (Természettudományi Kar HÖK), Szivák Judit (Pedagógiai és Pszichológiai Kar), Zatkó Nikoletta (Informatikai Kar HÖK), Zsakó László (Informatikai Kar)

Hatályos:

2015. november 16-tól, az ELTE Tanárképzési és Tanár-továbbképzési Tanács 16/2015. (XI.16.) sz. határozata értelmében

Jelen koncepció négy témakörben fogalmazza meg az osztatlan tanárképzés szaktárgyi tanítási gyakorlatának elvi alapjait és összetevőit: (1) a szaktárgyi tanítási gyakorlat célja/feladata, (2) a szaktárgyi tanítási gyakorlat időkerete/szerepe, (3) a hallgató tevékenysége, (4) a vezetőtanár tevékenysége.

1. A szaktárgyi tanítási gyakorlat célja és feladata

A szaktárgyi tanítási gyakorlat célja és feladata, hogy a tanárjelöltek komplex, önálló feladatokon keresztül ismerkedjenek meg a tanári munkával és a vezetőtanár irányításával gyűjtsenek tapasztalatot a szaktárgy tanításában. A gyakorlat elsődlegesen arra készíti fel a hallgatókat, hogy képesek legyenek tanórákat tervezni, azokat reflektív módon elemezni és az adott tanulócsoport sajátosságaihoz igazodva a szaktárgyi és szakmódszertani szempontok figyelembe vételével megtartani. A szaktárgyi tanítási gyakorlat során a leendő tanárok ismerkedjenek a pedagógusi hivatással, miközben részt vehetnek a szaktárgyi tanítással kapcsolatos – tanórán kívüli – iskolai és tanári tevékenységekben. A tanítási folyamat tervezésének megismerése mellett a tanárjelöltek maguk is tartanak legalább 15 tanórát/foglalkozást. A gyakorlat további célja, hogy a hallgatók kompetenciái szaktárgyuk oktatási módszertanának területein is fejlődjenek épp úgy, mint a tanulók megismerésében, ismereteik és személyiségük fejlesztésében, tevékenységük értékelésében, a pedagógiai megfigyelésekben, a tanítási órák jegyzőkönyvi rögzítésében, reflektív elemzésében és értékelésében.

2. A szaktárgyi tanítási gyakorlat időkerete és szerepe

A szaktárgyi tanítási gyakorlat fokozatos átmenetet képez a pedagógiai, a pszichológiai és a szakmódszertani, közös és egyéni gyakorlatok, valamint az egyéni összefüggő gyakorlat között. Ezt a fokozatosságot szolgálhatja, ha a hallgatók már az önállóan tartott órákat megelőzően, a vezetőtanár által tartott órák keretében is kapnak részfeladatokat. A gyakorlat szaktárgyanként 2 kredit (60 hallgatói munkaóra).

3. A hallgató tevékenysége

A 60 hallgatói munkaóra (2 kredit) felosztása a következő: maximum 45 kontaktóra, amely magába foglalja legalább 15 tanóra¹/foglalkozás megtartását, legalább 8 óra szaktárgyi hospitálást, valamint óramegbeszéléseket. A fennmaradó órakeretet a tanárjelölt egyéni felkészülésre használja.

A leendő tanárok tevékenysége az alábbiakat foglalja magába:

- A gyakorlat kezdetén az egyéni tanulási/fejlődési út azonosítására épülő fejlődési terv készítése.
- Ismerkedés a tanulócsoportokkal és munkájukkal: a szaktárgyi tanítási gyakorlatra kiválasztott tanulócsoport(ok) osztályfőnökével és osztályfőnöki munkájával való megismerkedés; egyéni és csoportos hospitálás a kiválasztott tanulócsoport más szakos óráin, konkrét megfigyelési szempontok alapján, óraértékelés reflektív beszélgetés keretében. Ismerkedés a gyakorlat helyszínéül szolgáló iskola sajátosságaival, működési kereteivel; a szaktárgyi munka jellemzőivel, a vezetőtanár tantárgyi programjával, a hallgatók szakjainak megfelelő szakmai munkaközösségek munkájával. A gyakorlatban résztvevő

¹ A hallgatók 15 órányi tanóra kötelezettségének tekinthető tanórai és azon kívül végzett szaktárgyi tanítási - tanulási folyamata irányítása (szakkör, projekt, vagy tématervi elem stb.), továbbá óra- és foglalkozásrészek is, valamint a párban, vagy kicscsoportban tartott tanóra/foglalkozás is.

osztályok, tanulócsoporthoz; a látogatandó órák céljainak, fejlesztési feladatainak és tartalmainak, valamint a követelmények rendszerében elfoglalt helyének megismerése.

- Ismerkedés a szaktárgyi munkával kapcsolatos infrastruktúrával (pl. szertár, könyvtár).
- Egyéni hospitálás: a vezetőtanár, vagy más saját szakos tanár és/vagy tanárjelölt által tartott szaktantárgyi órák megfigyelése előzetesen megadott szempontok szerint, óráértékelés reflektív beszélgetés keretében.
- Óratervezés: a tervezést a tanárjelölt és a vezetőtanár óra előtti közös megbeszélése segíti.
- A vezetőtanár által tartott órák részfeladataiban való közreműködés (például: egy-egy tanítási részfeladat megoldásában önálló, aktív részvétel, csoportmunka szervezése, dolgozatok szerkesztése, dolgozatok javítása stb.).
- Tanóra/foglalkozás részének vagy egészének önállóan vagy párban történő tartása.

Kötelezően elkészítendő dokumentumok: egyéni fejlődési terv, tanítási ütemterv, óra-megfigyelési feljegyzések, óravázlatok, reflexiók, egyéb, a vezetőtanár által kijelölt dokumentum(ok), melyek részét képezik a hallgató portfóliójának.

4. A vezetőtanár tevékenysége

4.1. A vezetőtanár szerepe

A vezetőtanár támogatja a hallgatókat a tanárrá válás folyamatában. Ennek érdekében együttműködik a pedagógia-pszichológia, valamint a szakmódszertanos oktatókkal, hogy a gyakorlatok rendszere minél inkább egymásra épüljön.

4.2. A vezetőtanár feladatai

- Fogadja a hallgatókat saját óráin, majd reflektív óraelemzés keretében megbeszéli őket.
- Egyeztet a hallgatókkal a gyakorlat formai kereteit, tartalmát.
- Segíti a leendő tanárokat az iskolai élet megismerésében, támogatja őket a kapcsolatok felvételében és az iskola életébe történő bekapcsolódásban.
- Támogatja a tanárjelölteket egy, a szaktárgyi tanításra fókuszáló fejlődési terv és az annak részét képező tanítási ütemterv elkészítésében, a hallgatókkal egyeztetve, a tanulócsoporthoz érdekeit szem előtt tartva kiválasztja a hallgatók által tanítandó tantervi részeket.
- Ismerteti a hallgatókkal a szaktárgyi munka jellemzőit, a tantárgyi programot, a szakmai munkaközösség munkáját, megismerteti a tanulócsoporthoz, tájékoztatja őket a tanulócsoporthoz folytatott munka sajátosságairól, a tanulók tanulással kapcsolatos jellemzőiről.
- A tanárjelöltek csoportjával közösen órarészlet tervet, óratervet, tematikus tervet készít.
- A hallgatók számára biztosítja a vezetőtanár által vezetett tanóra, vagy tanórán belüli órarészletek megtervezését és megvalósítását.
- A leendő tanárok által végzett önálló tevékenységek során megfigyeléseket végez, e megfigyelések alapján konstruktív visszajelzéseket ad a hallgatók számára.
- Az önálló tevékenységre történő felkészülés és a megvalósítás során támogatja a hallgatókat.

- Az egyes tevékenységeket követően reflektív megbeszéléseket folytat a tanárjelöltekkel, ennek során bátorítja, támogatja és ösztönzi őket saját munkájukkal kapcsolatos kritikai reflexióra, innovatív eszközök és módszerek alkalmazására, a tanulásközpontú oktatás érvényesítésére, valamint – formatív értékelést alkalmazva – segíti a hallgatók fejlődését.
- Több hallgató közös gyakorlata esetén ösztönzi a hallgatók közötti együttműködést, tudásmegosztást.
- Együttműködik a pedagógusképző felsőoktatási intézmény szakmódszertanos és pedagógia-pszichológia szakos oktatóival a gyakorlattal kapcsolatos kérdésekben.
- A hallgatók gyakorlata során tapasztalt súlyos problémákat jelzi intézményvezetője (igazgatója vagy tanárképzési igazgatóhelyettese) számára.
- A gyakorlat végén a hallgatók a teljes folyamat során mutatott teljesítményeit figyelembe véve osztályzattal és szövegesen értékeli a hallgatókat a képzési és kimeneti követelményeken alapuló szempontrendszer alapján.
- A szaktárgyi tanítási gyakorlat értékelésében szerepe van a bemutatóórának, amelyet a jelenlévők (pl. egyetemi oktatók, iskolai kollégák, vezetőtanár, hallgatótársak) közösen elemeznek.
- Részt vesz az összefüggő egyéni tanítási gyakorlatban gyakorlóhelyként szolgáló intézmények mentorainak szakmai támogatásában, képzésében.
- Részt vesz a pedagógusképző intézmény képzési programjához kapcsolódó minőségfejlesztési folyamatokban.

AJÁNLÁS

a szaktárgyi tanítási gyakorlatok és a párhuzamosan folyó egyetemi kurzusok szervezéséhez

1. Az egyetemi karok mindent megtesznek azért, hogy

- a nagy szakok az azonos tantárgyhoz tartozó kurzusokat ne egy időpontban hirdessék meg;
- ahol azonos tantárgyhoz tartozó kurzusokból több van, ott legalább egyet az aktuális tanrendben délutánra (14 óra utánra) osszanak be;
- a szaktárgyi tanítási gyakorlatok miatt esetlegesen kieső egyetemi órákat a hallgatók pótolhassák a HKR-ben foglaltak szerint (pl. többletfeladat biztosításával, pótgyakorlat tartásával) és erről az oktató a kurzus elején tájékoztatja a hallgatókat.

2. A gyakorlóiskolák törekednek arra, hogy

- úgy szervezzék a szaktárgyi tanítási gyakorlatot, hogy figyelembe veszik a hallgatók kötelező egyetemi elfoglaltságait;
- azokat az órákat, amelyeken a hallgatók szaktárgyi tanítási gyakorlatot végeznek, lehetőség szerint délelőttre (14 óra előttre) szervezik;
- annak érdekében, hogy a hallgatók a szaktárgyi gyakorlatot és az egyetemi kurzusokat párhuzamosan végezhessek, a vezetőtanárok beszámítják tanítási óráként a tanítási órán kívül végzett, a szaktárgyhoz kapcsolódó tanítási – tanulási folyamat irányítását magába foglaló tevékenységet, és ezeknek az időpontját úgy határozzák meg, hogy lehetőleg ne zavarják a hallgató egyetemi óráit;
- a kötelező hospitálásokat a hallgatók teljesíthessék több osztályban is, és ezek idejét úgy határozzák meg, hogy a legkevésbé zavarják a hallgató egyetemi óráit.

Amint megvan a vezetőtanárok félévi órabeosztása, a gyakorlóiskolák azt a hallgatók és a karok/szakfelelősök rendelkezésére bocsátják (az őszi/tavaszi félévre az előzetes kurzusfelvétel végét megelőző két nappal).

3. A hallgatók törekednek arra, hogy

- az adott lehetőségeket figyelembe véve összehangolják az egyetemi és gyakorlóiskolai kötelezettségeiket;
- az egy azon vezetőtanárnál szaktárgyi tanítási gyakorlatot teljesítő társaikkal együttműködve alakítják ki gyakorlatuk időkeretét.